

PROF. DR BOŽIDAR ŠEKULARC, *ODABRANI TEKSTOVI CRNOGORSKE ISTORIJE I NJEGOŠEVO CRNOGORSTVO*, ZAGREB: NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE, 2022.

Uvažene dame i gospodo, poštovani ljubitelji pisane riječi čast mi je i zadovoljstvo što imam priliku da večeras u Crnogorskom domu u Zagrebu promovišem knjigu *ODABRANI TEKSTOVI CRNOGORSKE ISTORIJE I NJEGOŠEVO CRNOGORSTVO*, crnogorskog glasovitog historičara prof. dr Božidara Šekularca. Ovo dragocjeno izdanje Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske objavila je zajedno sa Skaner studiom d.o.o. Objavljivanje publikacije podržao je Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Prof. Šekularac je bio redovni profesor na Filozofskom fakultetu Univerziteta Crne Gore i naučni savjetnik na Istorijskom institutu. Redovni član i osnivač Dukljanske akademije nauka i umjetnosti.

Bibliografija profesora Šekularca je impozantna, ona broji preko 500 jedinica iz svih oblasti njegovog istraživačkog interesovanja. Autor je trideset tri knjige, koje svjedoče o njegovoj kontinuiranoj posvećenosti naučnom i pedagoškom radu i predstavljaju značajan doprinos crnogorskoj historiografiji. Radovi se odlikuju tematskom raznovrsnošću, tako da slobodno možemo reći: skoro da nema oblasti i teme iz crnogorske istorije kojom se na posredan ili neposredan način nije bavio. Uz tematsku raznovrsnost njegovi radovi se odlikuju novim podacima, ili novim metodološkim pristupom, ali prije svega kritičkim odnosom prema izvorima i prema ranijim stajalištima.

Profesor Šekularac je autor trilogije o srednjovjekovnim crnogorskim dinastijama: o Vojislavljevićima, Balšićima i Crnojevićima.

Kako je nastala knjiga *ODABRANI TEKSTOVI CRNOGORSKE ISTORIJE I NJEGOŠEVO CRNOGORSTVO*? U novembru 2019. godine Narodna biblioteka "Stevan Samardžić" Pljevlja organizovala je veče posvećeno prof. dr Božidaru Šekularu. Tokom putovanja za Pljevlja s profesorom sam razgovarao o nekim svojim

istraživanjima vezanim za srednjovjekovno obrazovanje, o migracijama i temama vezanim za crnogorsku kulturu. O svim tim temama profesor Šekularac je pisao, tada sam sam mu rekao da je do nekih njegovih radova teško doći i da bi bilo dobro da se objedine u jednoj knjizi. Tu sam mislio na radove: *Razvoj školstva i obrazovanja u Crnoj Gori*, *Istorijski pregled razvoja pismenosti u Crnoj Gori*, *Crnogorski stampar Božidar Vuković Podgoričanin u svom vremenu*, *Peroj i Perojci u dokumentima i narodnom sjećanju*, *Migracije u prošlosti i sadašnjosti iz Crne Gore u Bosnu i Hercegovinu*, *Kultura kao temelj crnogorskog postojanja*, *Srednjevjekovne veze i odnosi Crne Gore i Bosne i Hercegovine* itd. Pored toga zašto je trebala ova knjiga da izađe?

Zadnjih 15 godina pojavilo se više studija iz crnogorske istorije, u kojima su zatupljene teme o crnogorskim srednjovjekovnim dinastijama. U nekim od tih djela ne navode se fusnote (poziv na izvore i literaturu), ilustracije se preuzimaju bez dozvole i ne navodi se izvor. U pitanju su kompilacije, u kojima nema arhivskih istraživanja i navođenja objavljenih izvora, koje su nastale na konstrukcijama drugih autora, manjim modifikacijama i (ne)vješt看im parafraziranjem. Crnogorska istoriografija ima dosta takvih stvari koje su komercijalizovane, o čemu je nivou fenomena moguće napisati više članaka ili ograničavati naučni skup kako treba tj. kako ne treba pisati istoriju srednjovjekovne Crne Gore.

Stoga je bilo važno da se ponovo objave radovi profesora Šekularca koje se bave srednjovjekovnom tematikom, a napisani su na osnovu neobjavljenih i objavljenih izvora, kao i relevantne literature. Knjiga koju večeras promovišemo sadrži tridesetak podnaslova koji se odnose na različite teme od vremena prvih dukljanskih vladara, sve do Petrovića. Knjiga predstavlja autorov izbor iz više stotina objavljenih radova. Želja našeg slavljenika je bila da upozna čitaoce sa manje poznatim karakteristikama istorijskog i kulturnog života Crne Gore u prošlosti.

Osnovno nastojanje prof. Šekularca je da knjiga istakne kontinuitet crnogorske države od dukljanskog perioda zaključno sa Njegošem. Da se predstave dobrim dijelom

istorijski procesi na prostoru Crne Gore u viševjekovnom trajanju. Radovi predstavljaju osnovu za dalje istraživanje crnogorske istorije srednjeg vijeka i nešto kasnijeg perioda. Iza radova u knjizi stoji autorovo bogato višegodišnje naučno iskustvo, odličan uvid u neobjavljene istorijske izvore: iz arhiva Venecije, Milana, Modene, Vatikana, Dubrovnika, Istanbula, Tirane, Moskve itd. Za istorijsku nauku oduvijek je prolaz kroz arhivsku građu bio najbolja i jedina osnova za pisanje radova, a našeg slavjenika samo su zanimala dokumenta željeći da razbije mitove i mitomaniju naučnom argumentacijom.

Posebnu važnost autor daje poveljama vladara, vlastele i crkvenih velikodostojnika. Ova građa pregledno, sa bogatstvom fakata i detalja, daje informacije o državi i narodu, ekonomsko-pravnim, kulturnim, lingvističkim i drugim karakteristikama. Veliki doprinos daju ljetopisi kao prvorazredni istorijski izvori, jer sadrže podatke o državnim granicama i svim važnijim događajima u životu zemlje. Upravo jedan takav je *Ljetopis popa Dukljanina*, koji je nastao u vrijeme kada dukljanska država doživljava najteže momente u svojoj istoriji. Obrađeni su sakralni i drugi srednjevjekovni spomenici kulture na tlu Crne Gore. Svaki od ovih spomenika prenosi poruke preko sačuvanih natpisa, zapisa, povelja, fresaka, raznih akata, hronika itd., koje omogućavaju rasvjetljavanje opšteg stanja, ne samo u kulturi i politici nego i šire, za istoriju Crne Gore. Autor je koristio rukopisne i štampane knjige nastale na teritoriji Crne Gore koje daju brojne podatke o istorijskim uslovima njihovog nastanka, o pisarima, mjestu, datumu nastanka knjiga, ekonomskim prilikama itd. Osim toga bilježe se brojni pokreti, migracije stanovništva i ratovi, odnosi sa susjedima gdje se susrijeće mješavina stanovništva što potvrđuju lingvistički pokazatelji.

Dat je akcenat posvjetiteljskoj djelatnosti Đurđa Crnojevića (1490–1496) i osnivanju prve štamparije, a motivi su bili religiozni i prosvjetiteljski. Poseban dio knjige odnosi se na Njegoševo crnogorstvo, ovaj segment brojni su autori zanemarivali, jer su uglavnom govorili o Njegoševom srpstvu.

Poštovane dame i gospodo, dragi prijatelji,

Knjiga koju večeras predstavljamo prikazuju crnogorski državni i kulturni identitet, označava temelj za istoriografiju Crne Gore i šire južnoslovenske prostore. Ona sadrži raznovrsne teme crnogorske istorije, prije svega iz tematike srednjeg vijeka. Knjiga je važna zbog očuvanja državnog identiteta Crnogoraca ne samo u Hrvatskoj već u cijelom svijetu, u smislu njihove pripadnosti državi Crnoj Gori, očuvanju istorije, jezika, kulture i tradicije. Najljubaznije hvala gospodinu Danilu Iveziću i Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske u Zagrebu što su prepoznali važnost ove monografije.

Teba odati priznanje autorovoj velikoj erudiciji i naučnoj intuiciji, čiji radovi nas poslije svakog čitanja i analize uvijek iznenađuju čvrstinom argumentacije, ali i poznavanjem istorijske naučne metodologije, čime on, pored ostalog, o čemu sam večeras govorio, zauzima najveće mjesto u crnogorskoj istoriografiji. Na kraju poželio bih našem slavljeniku dobro zdravlje i ličnu sreću kao i dalje istoriografsko stvaralaštvo.

Hvala Vam na pažnji

U Zagrebu,
10.05.2023.

Prof. dr. sc. Marijan Premović